

Міністерство охорони
здоров'я України

Національна академія
медичних наук України

Державна установа
«Інститут громадського здоров'я
ім. О. М. Марзєєва НАМН України»

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ГІГІЄНИ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

**ЗБІРКА ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ
НАУКОВО–ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

Випуск 16

МОНІТОРИНГ ЗА АНОФЕЛОГЕННИМ СТАНОМ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВУ РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Драб Р.Р., Гуцук І.В.

**ДУ «Рівненський обласний лабораторний центр
Держсанепідслужби України», м. Рівне**

Останнім часом особливу увагу в світі привертають трансмісивні паразитарні хвороби: малярія, дирофіляріоз та інші арбовірусні захворювання. В Україні щорічно виявляється біля 30 нозологій паразитозів та реєструється до 300 тисяч нових випадків. Рівень захворюваності не перевищує середні багаторічні показники, проте враховуючи ускладнення ситуації у світі, країнах СНД, Росії з малярії, інших протозоозів, біогельмінтозів та ін., на фоні сприятливих умов для їх поширення, потребує здійснення постійного еколого-епідеміологічно-ентомологічного моніторингу за водними об'єктами. Вони є тими факторами довкілля (місцями виплоду кровосисних членистоногих – переносників збудників хвороб), які в останні роки є реальними факторами ризику в контексті біологічної безпеки України.

В повній мірі проблема виникнення та поширення трансмісивних інфекцій актуальна і для Рівненської області. Значну частину території Рівненщини займають ліси з чагарниковим підліском, осоко-злакові луки, багато малих річок, озер та інших водоймищ, заболоченості, що зумовлює значне зволоження; відносна вологість становить 75-100%, середня температура повітря від -5С взимку до +22С влітку, це створює сприятливі умови для розвитку та активної життєдіяльності членистоногих-переносників.

В області зареєстровано 1197 водних об'єктів площею 83765,3 га, з них анофелогенних – 815 (площа 1498,7 га), при експлуатації яких досить часто порушується екологічний баланс. До ключових екологічних проблем регіону варто віднести відсутність басейнового принципу управління водними ресурсами, прибережні захисні смуги водоймищ не витримуються як зони суворого обмеження господарської діяльності людини; протизсувні та

берегозакріплювальні заходи, які пов'язані з переміщенням земельних мас, сприяють виплоду переносників малярії та інших трансмісивних хвороб. Протягом багатьох років русла річок області заросли вищою водною рослинністю, втратили виражені береги, відбулось поступове заболочування заплав, заростання їх болотною рослинністю, що значно збільшило площі для розвитку в них кровосисних комарів. Спрямлення русел деяких річок, їх зарегулювання, порушення правил господарювання у водоохоронних зонах, призводить до змін гідралічного режиму, порушення гідралічного зв'язку з підземними водами, втрати стоку, деградації екосистеми взагалі. Не зважаючи на багаторічне проведення в області широкомасштабних меліоративних проєктів, анофелогенна площа водних об'єктів залишається високою, середньосезонні показники чисельності личинок кровосисних комарів також стабільно високі: роду *Anopheles* – 15,4, *Aedes* – 17,6, *Culex* – 23,6 на м².

Глобалізація, зміна клімату, антропогенна діяльність призводить до резистентності збудників трансмісивних паразитарних хвороб до протипаразитарних препаратів, підвищується і стійкість переносників до різних груп інсектицидів; це особливо небезпечно, зважаючи на щорічне збільшення заселення об'єктів і територій наглядку кровосисними комарами.

Розширення міжнародних зв'язків, розвиток туризму, інтенсивна міграція населення із зон стихійного лиха і військових конфліктів вимагає постійної епіднастороги по всіх ланках протиепідемічного моніторингу, в тому числі й до моніторингу за такими факторами довкілля, як водні об'єкти, який здійснюється постійно на трьох стаціонарних фенологічних пунктах області (охоплюючи всі адміністративні райони). Особлива увага приділяється спостереженню за такзваними антропоургічними (міськими) осередками трансмісивних хвороб – підвали, що підтоплюються тощо, зважаючи на місцеві випадки дирофіляріозу, який реєструється в області з 2005 року.

Якісний моніторинг за трансмісивними інфекціями з врахуванням екології їх переносників, водно-кліматичних і

антропогенних факторів докільля дозволить ефективно прогнозувати можливість виникнення і розповсюдження трансмісивних хвороб місцевого характеру, а також планувати й здійснювати протиепідемічні заходи в осередках.

УДК: 628.394/628.19

ЕКОЛОГО-ГІГІЄНІЧНА ОЦІНКА ЯКОСТІ ВОДИ РІЧКИ ГОРИНЬ

Гуцук В.І, Брезецька О.І.

**ДУ «Рівненський обласний лабораторний центр ДСЕС
України», м. Рівне**

В Україні за останні десятиріччя в зв'язку з ростом промислового та сільськогосподарського виробництва, нераціональним використанням водних ресурсів, виникла проблема забруднення поверхневих водойм. На Рівненщині головною водною артерією є р.Горинь та її притоки. В наш час басейн річки Горинь зазнав значного антропогенного навантаження, що призвело до ряду екологічних проблем, найсуттєвішою з яких є погіршення якості води у річках області.

При оцінці якості води р.Горинь нами використовувалася “Методика екологічної оцінки якості поверхневих вод за відповідними категоріями”.

Екологічна оцінка якості води – віднесення вод до певного класу і категорії згідно з екологічною класифікацією на підставі аналізу значень показників (критеріїв) її складу і властивостей з наступним їхнім обчисленням та інтегруванням.

Екологічна оцінка якості води розраховується за формулою:

$$IE = (I_1 + I_2 + I_3) / 3$$

де:

I_1 = індекс забруднення води компонентами сольового блоку;

I_2 = індекс трофо-сапробіологічних показників;

I_3 = індекс специфічних показників токсичної дії.